

Phát triển cơ sở hạ tầng ứng phó hiệu quả với biến đổi khí hậu

○ NGUYỄN VĂN HÀ

Bộ Nông nghiệp và phát triển Nông thôn

Cơ sở hạ tầng có hai tác dụng, vừa giảm thiểu thiệt hại do thiên tai và đồng thời tạo điều kiện phục hồi sau thiên tai. Trong các thiệt hại về kinh tế thì thiệt hại về cơ sở hạ tầng chiếm tỷ trọng cao, nhất là trong bối cảnh biến đổi khí hậu tác động nặng nề tới nước ta. Đó là những thiệt hại về nhà ở của người dân (sập đổ, tốc mái, cuốn trôi), cơ sở giáo dục, trạm y tế, hệ thống thủy lợi (làm hư hỏng kênh mương, hồ chứa, các loại công trình thủy lợi), giao thông (đường quốc lộ, cầu, cống).

Biến đổi khí hậu làm tăng tần suất và cường độ của các hiện tượng thời tiết cực đoan như nắng, nóng, gió mạnh trong bão, tố, lốc, mưa lớn, ngập lụt, giông, sét,... ảnh hưởng tới nhiều công trình xây dựng như thay đổi trong tiêu chuẩn thiết kế, xây dựng và kiến trúc đối với mọi công trình xây dựng thuộc các lĩnh vực KT-XH, văn hoá, QP-AN. Nhiều công trình bị ảnh hưởng nặng nề do mưa, lũ, ngập úng lâu ngày làm hư hỏng vật liệu và tiến độ của công trình.

Thực tế cho thấy, các tác động tiềm tàng của BĐKH là khác nhau tại các khu vực khác nhau trên Trái đất. BĐKH có tác động lớn đến các khu vực ven biển, ven sông, nơi có mức độ đô thị hóa nhanh và nhạy cảm mạnh với các hiện tượng thời tiết cực đoan. BĐKH ở quy mô địa phương có thể làm gia tăng các rủi ro liên quan, hoặc cũng là cơ hội cho các nước tiến hành hoạt động giảm thiểu các rủi ro do BĐKH gây ra. Tác động tiềm tàng của BĐKH có ảnh hưởng nghiêm trọng đến CSHT đô thị như hệ thống giao thông mặt đất, công trình ngầm cũng có thể bị tổn

thương do các yếu tố cực đoan. Bão, lũ lụt, NBD tác động tiềm năng nghiêm trọng trong khu vực đô thị vì mật độ dân số tương đối cao. Mặc dù, trong bối cảnh nền kinh tế còn nhiều khó khăn, song hệ thống công trình PCTT nhất là các công trình đê điều, hồ đập, thủy lợi, khu trú tránh bão được quan tâm đầu tư bằng nhiều nguồn vốn nên đã nâng cao năng lực ứng phó thiên tai. Hầu hết các hồ chứa lớn có dung tích phòng lũ trên các LVS, các công trình thủy lợi đã được xây dựng và bắt đầu kết nối thành hệ thống hoàn thiện để nâng cao năng lực phòng chống lũ, lụt, úng hạn cho các vùng miền, địa phương, khu vực nông thôn, đô thị, như: Hệ thống các hồ chứa trên các LVS liên tỉnh; chương trình an toàn hồ chứa với gần 600 hồ chứa quy mô lớn đã được nâng cấp, nâng cao mức bảo đảm an toàn; các dự án chống ngập cho các thành phố lớn đang được triển khai (TP. Hồ Chí Minh, TP. Cần Thơ, tỉnh Vĩnh Phúc,...). Hệ thống đê điều đã và đang được quan tâm đầu tư, nâng cấp với 3 chương trình cho các vùng miền, trong đó đã xử lý được nhiều vị trí trọng điểm xung yếu nhất là các tuyến đê từ cấp III trở

lên thuộc hệ thống đê sông Hồng, sông Thái Bình và một số tuyến đê biển trọng yếu bao gồm cả tuyến đê biển Đông. CSHT, cảng tránh trú bão được đầu tư ở khu vực ven bờ và một số đảo lớn kể cả ở Trường Sa, đã góp phần bảo đảm an toàn cho ngư dân, tàu thuyền; giảm thời gian di chuyển cho tàu thuyền trú, tránh bão, ATNĐ. Song song với đầu tư xây dựng CSHT PCTT, việc xây dựng các công trình khác như trường học, đường cứu hộ cứu nạn, công trình công cộng,... đã góp phần hỗ trợ rất lớn đối với công tác ứng phó, sơ tán dân.

Vùng Đồng bằng sông Cửu Long (ĐBSCL), hằng năm: Bão, nước biển dâng, lũ, hạn, xâm nhập mặn,... gây sạt lở bờ sông, bờ biển, sụt lún đất nghiêm trọng. Từ năm 2010 tới nay: Sạt lở diễn biến ngày càng phức tạp và có mức độ gia tăng cả về phạm vi và mức độ nghiêm trọng, uy hiếp trực tiếp đến tính mạng, tài sản của nhân dân, ảnh hưởng nghiêm trọng đến an toàn các công trình phòng chống thiên tai, CSHT vùng ven biển và làm suy thoái rừng ngập mặn ven biển. Trung bình hàng năm, xói lở đã

làm mất khoảng 300 ha đất, rừng ngập mặn ven biển. Theo số liệu thống kê, hiện khu vực ĐBSCL có 564 điểm sạt lở với tổng chiều dài trên 834 km.

Trong những năm qua, nước ta đã đầu tư hàng chục nghìn tỷ đồng để đầu tư xây dựng công trình kiểm soát nguồn nước, phòng chống thiên tai, bảo vệ bờ sông, bờ biển, thích ứng với BĐKH và sinh kế bền vững. Đã chỉ đạo đầu tư thực hiện 31 dự án, công trình giao thông với tổng mức đầu tư khoảng 88.963 tỷ đồng (đã được giao 29.426 tỷ đồng), trong đó 14 dự án đã hoàn thành có tổng mức đầu tư là 41.474 tỷ đồng, 14 dự án đang triển khai thực hiện có tổng mức đầu tư là 40.494 nghìn tỷ đồng, 3 dự án đang chuẩn bị triển khai với tổng mức đầu tư khoảng 6.995 tỷ đồng. Đến nay, các dự án, công trình này bước đầu đáp ứng được yêu cầu phát triển nông nghiệp thích ứng BĐKH qua việc hình thành hệ thống đê ngăn mặn, kiểm soát triều cường, sóng cao và đang nâng dần lên khả năng chống chọi với nước dâng do bão, lũ, phát huy tốt hiệu quả trong kiểm soát mặn. Các địa phương trong vùng cũng đẩy mạnh triển khai các dự án đầu tư hạ tầng như nâng cấp đê biển kết hợp xây dựng hệ thống ngăn mặn từ cầu Mỹ Thanh 2 đến ranh Bạc Liêu, tỉnh Sóc Trăng (với tổng kinh phí 264 tỷ đồng); xây dựng hệ thống cống ngăn mặn và kênh trục thủy lợi tạo nguồn, trữ ngọt các địa bàn xung yếu tỉnh Sóc Trăng (với tổng kinh phí 153 tỷ đồng). Vĩnh Long đầu tư hơn 2.000 tỷ đồng để xây dựng hơn 1.300 công trình kết cấu hạ tầng thủy lợi,... Vốn NSNN đầu tư qua một số bộ, ngành giai đoạn 2016-2020 cho

vùng ĐBSCL trong một số lĩnh vực cụ thể: Nông nghiệp (28.200 tỷ đồng, trong đó 6.622 tỷ đồng để xử lý 156,9 km sạt lở bờ sông, bờ biển thực hiện theo Quyết định số 957/2020/QĐ-TTg; ưu tiên 36 dự án xử lý cấp bách xây dựng công trình phòng chống sạt lở với tổng kinh phí là 2.500 tỷ đồng); giao thông (32.961 tỷ đồng); TN&MT (5.260 tỷ đồng); y tế (947,5 tỷ đồng).

Bộ trưởng Bộ Kế hoạch và Đầu tư Nguyễn Chí Dũng cho biết, nước ta đã phối hợp với Ngân hàng Thế giới nghiên cứu, đề xuất khoản hỗ trợ ngân sách có mục tiêu phát triển bền vững vùng ĐBSCL quy mô dự kiến 1,05 tỷ USD (tương đương 24.600 tỷ đồng) giai đoạn 2021-2025 để huy động nguồn lực cho vùng ĐBSCL tập trung vào hoàn thiện, đổi mới cơ chế chính sách đi kèm với các dự án liên kết vùng để đầu tư CSHT, phòng chống hạn hán xâm nhập mặn và thích ứng BĐKH theo chỉ đạo của Thủ tướng Chính phủ tại Chỉ thị số 23/CT-TTg. Vùng ĐBSCL tập trung nguồn lực đầu tư phát triển hạ tầng đi trước một bước, nhằm tạo nền tảng cho sự phát tăng trưởng nhanh, ổn định, bền vững của vùng. Ưu tiên phát triển hạ tầng có ý nghĩa quan trọng cấp quốc gia, cấp vùng như giao thông, năng lượng, và kết cấu hạ tầng phục vụ việc chuyển đổi mô hình phát triển của vùng. Cải thiện hạ tầng cấp nước theo hướng coi nước mặn, nước lợ là một nguồn tài nguyên bên cạnh nước ngọt, với trọng tâm là khu vực bị ảnh hưởng nặng nề nhất bởi xâm nhập mặn và hạn hán; lấy nước ngọt từ vùng nước ngọt vĩnh viễn; giảm dần và tiến tới dừng sử dụng nước ngầm để

làm chậm tốc độ sụt lún đất; tăng cường nguồn trữ nước ngọt để cung cấp đến các khu vực thiếu nước phục vụ tốt nhất cho sản xuất và sinh hoạt.

Chính phủ ban hành Nghị quyết số 76/NQ-CP về công tác PCTT. Mục tiêu cụ thể là đến năm 2025 giảm 30% thiệt hại về người đối với các loại hình thiên tai có cường độ, quy mô tương đương đã xảy ra trong giai đoạn 2015-2020,... Bên cạnh đó, nâng cao khả năng chống chịu của CSHT, công trình PCTT, nhất là đê điều, hồ đập, khu neo đậu tránh trú bão, bảo đảm an toàn với tần suất thiết kế và thích ứng với các tác động mới của thiên tai; chủ động trong dự báo, cảnh báo, phòng, chống lũ quét, sạt lở đất tại những khu vực dân cư tập trung và trọng điểm về KT-XH; 100% các khu vực ngầm tràn thường xuyên bị ngập sâu được lắp đặt các thiết bị cảnh báo; 100% số hộ dân thuộc khu vực đông dân cư thường xuyên xảy ra thiên tai có nơi ở bảo đảm an toàn,... Một trong các giải pháp tổng thể là về CSHT, đầu tư, nâng cao năng lực, khả năng chống chịu của CSHT, củng cố, nâng cấp hệ thống đê sông, đê biển, hồ chứa nước, khu neo đậu tàu thuyền trú tránh bão; kịp thời sửa chữa, khắc phục sự cố đê điều, hồ đập, các công trình PCTT; nâng cao khả năng tiêu thoát nước, quản lý chặt chẽ, hạn chế việc san lấp ao, hồ, triển khai thực hiện có hiệu quả các dự án,... Đầu tư hiện đại hoá, tự động hóa hệ thống quan trắc, CSHT nhằm nâng cao chất lượng dự báo, cảnh báo thiên tai; đẩy mạnh xã hội hoá một số hoạt động KTTV, xây dựng hệ thống quan trắc chuyên dùng PCTT.■